

24. Úvod do robotiky

Definice:

↔	Robotika	↔	věda o robotech
↔	Robot	↔	obecně je to samostatně pracující stroj , vykonávající určené úkoly a nahrazující činnost člověka
↔	Průmyslový robot	↔	programovatelný samostatně pracující stroj určený pro manipulační a technologické operace ve výrobě, kde nahrazuje činnost člověka

24.1. Vlastnosti robotů

V porovnání s člověkem jsou:

↔	přesnější	↔	vyšší kvalita
↔	rychlejší	↔	vyšší produktivita
↔	robustnější	↔	odolnější - lze je použít i pro pracovní prostředí nevhodné pro člověka (kde je hluk, prach, horko, pod vodou, v kosmu, v prostředí radioaktivním, výbušném (také k odstraňování výbušnin, ve vojenství), chemicky znečištěném, miniaturním (lékařství - nanoroboti - v lidském těle)
		↔	neunaví se - můžou vykonávat fyzicky namáhavou, monotónní práci
↔	dražší	↔	vyšší pořizovací cena – návratnost až za delší dobu
↔	nešikovnější	↔	nemají takový hmatový cit a jemnost drobných pohybů jako člověk

24.2. Oblasti použití průmyslových robotů

↔	manipulace s materiálem	↔	obsluha strojů (manipulátory, podavače) - podávání a vyjímání, upínání, doprava předmětů mezi stroji, paletizace
		↔	obsluha skladů (regálové zakladače) – zboží na paletách, v přepravkách
↔	spojování materiálů	↔	montáž - šroubování, utahování
		↔	svařování, pájení, lepení, nýtování
↔	dělení materiálu	↔	řezání laserem, plazmou, vodním paprskem
↔	obrábění materiálu	↔	vrtání, frézování, soustružení, broušení, odhrotování - integrace do CNC
↔	nanášení barev, laků	↔	stříkání tekutých a práškových barev, laků, nanášení povlaků, těsniv, tlumiv
↔	kontrola	↔	měření pomocí dotykových sond, kamer, laseru

- také **plnění nádob** - chemický, potravinářský, farmakologický průmysl, čištění
- Pozn. Nejpoužívanější **značky robotů**: Mitsubishi (bílá barva), ABB (bíločervená), Fanuc (žlutá), Kuka (oranžová), Stäubli, Motoman, Bosch Rexroth, Liebherr, Yamaha, Kawasaki, Cloos, Reis, Adept

24.3. Rozdělení průmyslových robotů

Rozdělení robotů podle úrovně řízení (generace robotů):

↔	ovládané obsluhou	↔	řízení a vnímání zajišťuje člověk – spíše se mluví o manipulátorech
↔	řízené programem	↔	pro změnu funkce musí obsluha změnit program, předpokládají se stále opakované výrobní operace (podávání dílů do stroje nebo na montážní lince) - většina průmyslových robotů
↔	inteligentní (3. generace)	↔	má prvky umělé inteligence:
		↔	učí se – přizpůsobuje se změněným podmínkám – je adaptivní , samostatně řeší úkoly

↔	vizuálně rozpoznává – orientuje se v prostoru, určuje aktuální polohu a natočení objektů, rozpoznává znaky/text (tvar objektů)
↔	hlasově komunikuje (rozpoznává řeč - pokyny, mluví = syntéza řeči)

Rozdělení podle schopnosti robotů se pohybovat:

↔	stacionární	↔	vázané na místo - nemohou se volně pohybovat z místa na místo (například průmyslové manipulátory) - na podlahu, závěsné (na stěnu, strop), s pojezdem
↔	mobilitní	↔	mohou se volně přemísťovat – servisní roboty – např. bezobslužné transportní vozíky (s optickým nebo magnetickým sledováním trasy), monitorovací vozíky, robotické vysavače, roboti s nohama

24.4. Parametry robotů

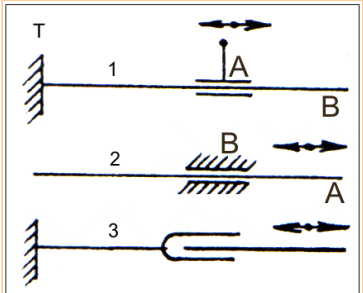
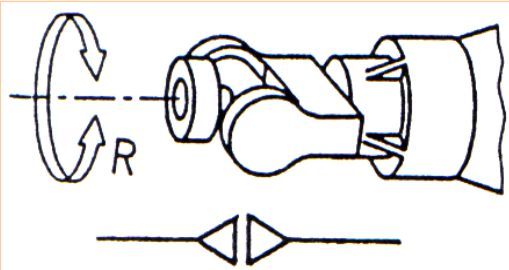
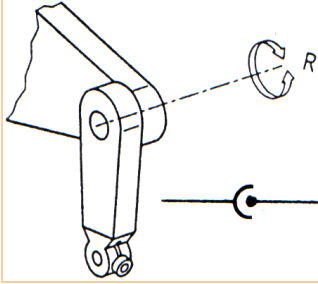
↔	Pracovní prostor	↔	jeho tvar a velikost - dosah - zdvih, vysunutí (běžně jednotky metrů)
↔	Nosnost	↔	únosnost - max. hmotnost břemene na koncovém prvku (běžně desítky až stovky kg), také jako užitečné zatížení
↔	Přesnost	↔	běžně v setinách až desetinách mm (musí být uvedeno za jakých podmínek přesnost platí - závisí na konstrukci, pohonech, odměřování, řízení, hmotnosti břemene, vůlích mechanismů, rozlišení snímačů)
↔		↔	přesnost polohování (opakovatelná přesnost) – max. odchylka mezi programovanou a dosaženou koncovou polohou
↔		↔	přesnost průběhu dráhy (opakovatelnost trajektorie) – max. odchylka mezi naprogramovanou a skutečnou dráhou - např. u svařování
↔	Rychlost pohybu	↔	ve stupních za sekundu (běžně stovky stupňů) nebo v metrech za sekundu (běžně desetiny metru)
↔	Stupeň krytí	↔	odolnost robotu vzhledem k okolnímu prostředí (vniku prachu, vody)

- dále rozměry, počet os, rozlišení (velikost nejmenšího pohybu koncového prvku), hlučnost, spotřeba energie

25. Kinematika robotů

↔	Robot se skládá z navzájem navázaných pohyblivých součástí
↔	Dráha koncového prvku je závislá na pohybech všech předcházejících částí robotu

25.1. Kinematické dvojice

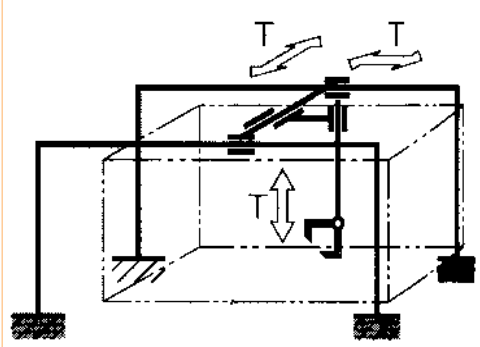
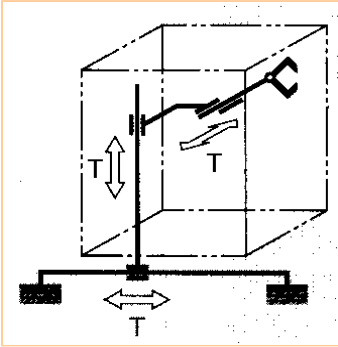
=	druhy vzájemných pohybů dvou prvků		
	Posuvný pohyb	Kroutící pohyb	Kyvový pohyb
			
a)	Posuvný pohyb	↔ translační , lineární, přímočarý - označení T	
		↔ realizuje se vedením	
		↔ pro určení polohy se používají pravoúhlé (kartézské) souřadnice xyz	
		↔ příklady pohybů:	

		1 ↔	Suportový – po delším vedení (B) se posouvá kratší těleso (A)
		2 ↔	Smykadlový – v kratším vedení se posouvá delší těleso
		3 ↔	Výsuvný (teleskopický)
b) Otáčivý pohyb		↔	rotační - označení R , lidově klouby
		↔	realizuje se čepy v ložiskách
		↔	pro určení polohy se používají souřadnice:
		↔	cyklindrické (válcové) - poloměr r , úhel, z
		↔	sférické (kulové) souřadnice - vzdálenost r , úhly
		↔	příklady pohybů:
		↔	Kroutící (zkrutný) – osa otáčejícího se tělesa je stejná jako osa otáčení ("zápěstí")
	↔	Kyvny – osa kývajícího se tělesa je kolmá na osu otáčení ("loket")	

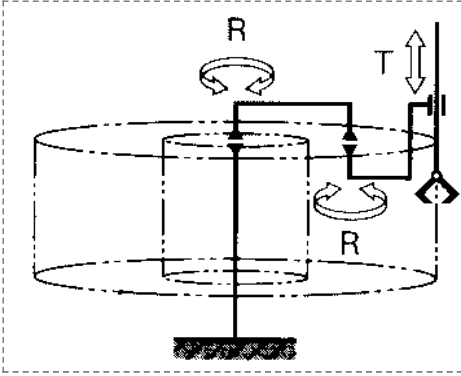
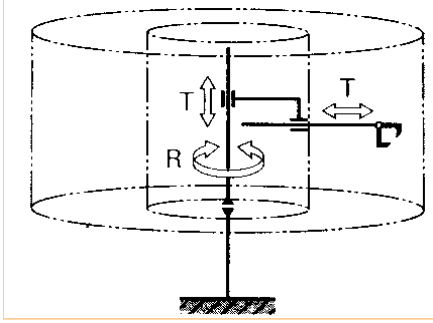
25.2. Typy robotů podle kinematiky

↔ K dosažení jakékoliv polohy konce ramena jsou potřeba alespoň **3 kinematické dvojice** – tři osy (tři stupně volnosti)

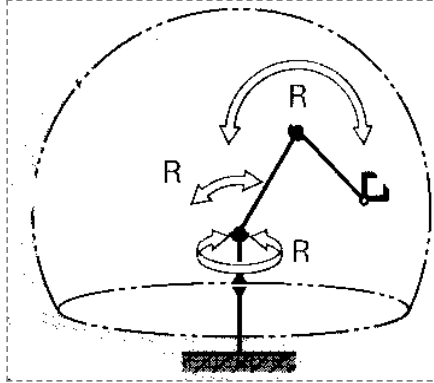
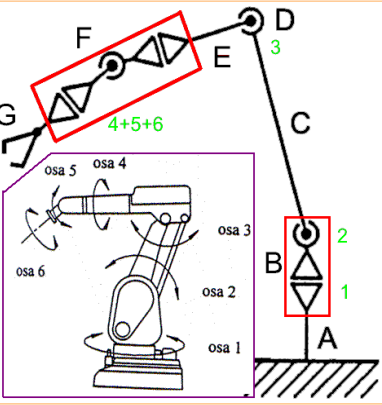
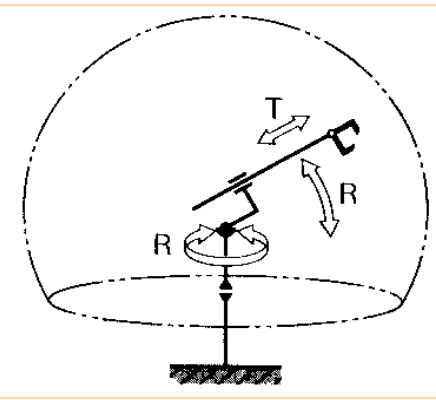
25.2.1. Kartézské roboty

Kinematika TTT - Portálová (mostová) varianta		Kinematika TTT - Sloupová varianta	
			
↔ Kinematické dvojice	↔	TTT - 3 translační – používá se pravoúhlý (kartézský) souřadný systém XYZ - osy pohybů jsou navzájem kolmé	
↔ Pracovní prostor	↔	kvádr (délky hran odpovídají rozsahům pohybů v jednotlivých osách)	
↔ Varianty	↔	portálová (mostová, GANTRY)	
	↔	sloupová	
↔ Vlastnosti	↔	velký rozsah pohybu, velká přesnost polohy, stabilita, jednoduché řízení	
↔ Použití	↔	portálové přemísťovací roboty ve velkoskladech – přemísťují palety, přepravky (také podobně CNC obráběcí stroje, portálové jeřáby), montážní roboty	

25.2.2. Cylindrické roboty (SCARA)

Kinematika RRT - SCARA		Kinematika RTT
		
↔ Kinematické dvojice	↔	RRT - SCARA: 2 rotační dvojice zkrutné + 1 translační dvojice – vysunutí ramena
↔ Pracovní prostor	↔	válec (cylindr) - přesněji válcový prstenec nebo válcový segment – část válce – pokud není možná rotace 0-360°
↔ Vlastnosti	↔	vysoké rychlosti pohybu ve vodorovném směru, velká zatížitelnost ve svislém směru, menší pracovní prostor, složitější řízení
↔ Použití	↔	plošné montáže (SCARA = selective compliance assembly robot arm) - operace typu seber a polož (pick & place), pájení plošných spojů
↔ Další varianty	↔	RTT - dostatečná stabilita, malá zastavěná plocha - 1 rotační zkrutná dvojice (otočná věž se svislou osou rotace - jako sloupový jeřáb) + 2 translační dvojice (zdvih a vysunutí (radiální vzdálenost od rotační osy))
	↔	TRT

25.2.3. Sférické (kloubové) roboty

Základ robotu s 3 rotačními osami (RRR)	Rozšíření na 6 os	Kinematika RRT - varianta s kyvnou druhou dvojicí
		
↔ Kinematické dvojice	↔	RRR - 1 rotační zkrutná dvojice + 2 rotační kyvné dvojice – trojdílná ruka spojená klouby
↔ Pracovní prostor	↔	kulový (sférický) - resp. část koule
↔ Vlastnosti	↔	většina současných robotů – univerzální použití - nejmenší zastavěná plocha, vysoké rychlosti pohybu, malé setrvačné hmoty, složité řízení, menší přesnost

Rozšíření o další osy

↔	K nastavení natočení uchopeného předmětu (nebo upnutého nástroje) na koncovém ramenu jsou potřeba další 3 osy (kinematické dvojice)
↔	Vznikne robot se 6 řízenými osami:
↔	3 osy pro polohování ramen

↔ 3 osy pro **natočení (orientaci) uchopeného předmětu**

- Pozn. Robot napodobuje lidskou ruku - lidská ruka má 27 os (stupňů volnosti)

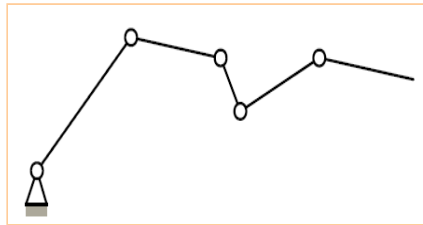
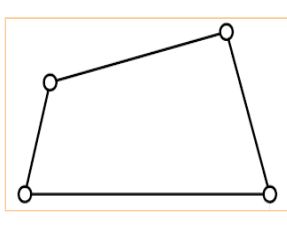
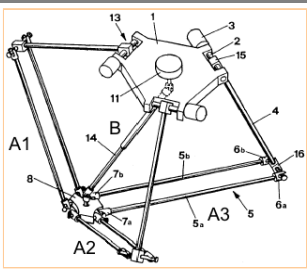
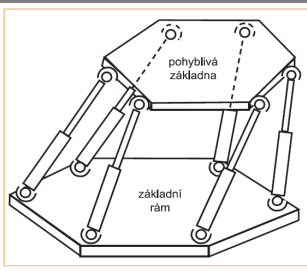
Části šestiosého sférického robotu:

A	základna	↔ část spojená se zemí	rám, báze	↔ 3 osy - napolohování robotu
B	ramenní kloub	↔ 1. a 2. osa - umožňuje otáčení na základně a kyvný pohyb paže	shoulder	
C	zadní rameno	↔ pevná část - spojuje B a D	upper arm, horní ruka, paže	
D	loketní kloub	↔ 3. osa - umožňuje kyvný pohyb předloktí	elbow	
E	přední rameno	↔ pevná část - spojuje C a E	fore arm, přední ruka, předloktí	
F	zápěstí	↔ 4.+5.+6. osa - umožňuje otáčivý pohyb chapadla	wrist	↔ 3 osy - natočení (orientace) chapadla
G	chapadlo	↔ koncový prvek k uchopování předmětů nebo upínání nástrojů	end effector, "prsty"	

Příklady dalších os

↔	robot může být pojízdný po vedení (kolejnicích) – 7. translační osa – pro opracování dlouhých obrobků
↔	opracovávaný obrobek může být na otočném a naklápěcím stole – 7. a 8. osa

25.2.4. Paralelní roboty

Otevřený řetězec (sériový robot)	Uzavřený řetězec	Delta robot	Hexapod
			

↔	Všechny výše uvedené roboty jsou tzv. sériové - kinematické dvojice tvoří otevřený řetězec
↔	Zvláštní skupinu tvoří paralelní roboty - kinematické dvojice tvoří uzavřený řetězec
↔	Pohyblivý koncový prvek je spojen s nepohyblivou základnou několika tenkými rameny s klouby
↔	Delta robot - 4 osy - 3 ramena s klouby (A) - poloha koncového prvku je dána výkyvem ramen + uprostřed bývá ještě čtvrté rameno (B) pro rotační pohyb
↔	V porovnání se sériovými sférickými roboty jsou rychlejší (díky malé hmotě ramen), přesnější, ale mají malý pracovní prostor, omezený náklon chapadla, složité řízení
↔	Použití - operace seber a polož - balicí linky (potravinářství, farmaka), montáže, lékařství - ovladače operačních manipulátorů

- Další varianta - **hexapod** (Stewartova plošina) - 6 teleskopických ramen s klouby (poloha koncového prvku je dána vysunutím ramen) - použití např. u leteckých simulátorů